

94 11 1992

Ministerie van Defensie
Militaire Inlichtingendienst

Postbus 20701
2500 ES 's-Gravenhage

Telefoon 070 - 3 18 81 88
Telefax 070 - 318 79 51

- Aan:
Zie verzendlijst.

Uw brief	Uw kenmerk	Ons nummer	Datum
		DIS/92/095/1633	27 april 1992
Onderwerp			
Joegoslavië: recente ontwikkelingen (nr 30/92)			

1. Hierbij doe ik U toekomen een notitie over de recente ontwikkelingen in Joegoslavië.
3. Zonder bijlage is deze brief ongeclassificeerd.

Hoofd Militaire Inlichtingendienst
voor deze
Het Hoofd Stafafdeling Inlichtingen

~~Kolonel~~ der Grenadiers

Bijlagen	Bezoekadres	Doorkiesnummer
één	Kalvermarkt 28	318 6634
	's-Gravenhage	

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden.

Verzendlijst behorende bij brief MID nr. DIS/92/095/1633, d.d. 27 april 1992

Aan:

Coördinator Verenigde Inlichtingendiensten Nederland

(Secretaris Generaal Ministerie Algemene Zaken)

Hoofd Binnenlandse Veiligheidsdienst

Ministerie van Buitenlandse Zaken

t.a.v. AMAD

JOEGOSLAVIE
Militair-politieke situatie
30/92

(Afgesloten 271200 APR 1992)

Bosnië-Herzegovina

De afgelopen dagen heeft zich in Bosnië-Herzegovina weer een groot aantal gewapende incidenten voorgedaan. Opvallend was dat gevechten zich voordeden in alle delen van de republiek. Uit vele plaatsen werd melding gemaakt van strijd tussen enerzijds Servische militieën, in een aantal gevallen bijgestaan door eenheden van de federale strijdkrachten (JNA), en anderzijds met name Moslim-gevechtsgroepen. Dergelijke gevechten zouden onder meer hebben plaatsgevonden bij Bosanska Krupa en Derventa in het noorden en Zvornik in het oosten van de republiek.

Hoewel in de meeste gevallen niet kan worden vastgesteld van welke zijde het initiatief voor de gevechten uitging, zijn er aanwijzingen dat de aanhoudende strijd tenminste voor een deel verband houdt met de Servische wens een territoriale verbinding tot stand te brengen tussen de door hen gedomineerde gebieden in Bosnië-Herzegovina. Gezien de ligging van deze gebieden zou dan tevens een geografische aansluiting ontstaan met Servië en met de Krajina, de belangrijkste Servische enclave in Kroatië. Overigens is dit streven in tegenspraak met het initiatief van de Servische leider Karadzic, die vorige week zinspeelde op het opgeven van door Serviërs veroverd gebied.

Opmerkelijk was dat de JNA opnieuw melding maakte van gevechten met geïnfiltreerde Kroatische eenheden. Met het oog daarop zou de federale luchtmacht het afgelopen weekeinde bombardementen hebben uitgevoerd op een aantal dorpen in Centraal-Bosnië, rondom de stad Zenica. De afgelopen weken had de JNA reeds meermalen melding gemaakt van Kroatische militaire activiteiten in dit gebied. Ook werden gevechten gemeld tussen JNA-eenheden en Kroatische gevechtsgroepen bij Livno en Bosansko Grahovo in het westen van Bosnië-Herzegovina, aan de grens met de Krajina. Het is echter niet duidelijk of het ook in dit geval geïnfiltreerde reguliere Kroatische eenheden betrof.

Tegen de achtergrond van de voortdurende gevechten is het opmerkelijk dat in de Macedonische hoofdstad Skopje het afgelopen weekeinde een ontmoeting heeft plaatsgevonden tussen de president van Bosnië-Herzegovina, Izetbegovic (Moslim), en een aantal federale functionarissen, onder wie de (waarnemend) voorzitter van het (romp)presidium en waarnemend MinDef Adzic. Er werden na afloop geen mededelingen gedaan over de besproken onderwerpen en/of het resultaat van de besprekingen.

Het is denkbaar dat dit overleg verband houdt met het initiatief van Karadzic, die vorige week onder meer heeft gezinspeeld op de (gedeeltelijke) terugtrekking van de JNA uit de republiek. Overigens hebben JNA-functionarissen in Bosnië-Herzegovina een dergelijke terugtrekking op korte termijn afgewezen en duidelijk gemaakt dat zij deze pas willen overwegen als de veiligheidsbelangen van de Serviërs in de republiek zijn verzekerd. Gelet op de groeiende internationale kritiek op Servië en de door die republiek beheerste resterende federale instellingen, is het niet uitgesloten dat de JNA-top nu wel zou willen

instemmen met terugtrekking uit de niet door Serviërs opgeëiste gebieden van Bosnië-Herzegovina.

Volgens een nog onbevestigd bericht zouden het afgelopen weekeinde in Sarajevo twee prominente leden van de hervormingsgezinde afsplitsing van de voormalige communistische partij van Bosnië-Herzegovina zijn omgekomen bij een schietpartij bij het hoofdkwartier van het Tweede Militaire District (dat Bosnië-Herzegovina omvat). De achtergronden van dit incident zijn onzeker. Volgens een mededeling van de JNA zouden de mannen zijn gedood omdat zij het vuur hadden geopend op het hoofdkwartier. De Bosnische politie heeft er echter op gezinspeeld dat de JNA het incident in scène had gezet. Het is niet uitgesloten dat aan het gebeurde de rivaliteit tussen de orthodox-communistische partij, waartoe nog vele JNA-officieren behoren, en de hervormingsgezinden, ten grondslag heeft gelegen.

Internationale vredesinspanningen

De Veiligheidsraad van de Verenigde Naties is op 24 april in spoedzitting bijeengekomen om de situatie in Joegoslavië te bespreken. Tijdens die zitting keerde Secretaris-Generaal Boutros Ghali zich tegen de suggesties van diverse lidstaten voor de legering van een VN-vredesmacht in Bosnië-Herzegovina. Daarbij stelde Ghali dat alle partijen in de republiek verantwoordelijk waren voor het ontstaan en het voortduren van het geweld, waardoor aan een essentiële voorwaarde voor stationering van een vredesmacht niet was voldaan. Bovendien wees hij op de beperkte mankracht en materiële en financiële middelen waarover de VN kan beschikken. De Veiligheidsraad heeft dit advies overgenomen en alle partijen in het conflict opnieuw opgeroepen het op 12 april overeengekomen staakt-het-vuren te respecteren. Bovendien veroordeelde de Raad alle vormen van buitenlandse inmenging in het conflict; de buurlanden van Bosnië-Herzegovina werd verzocht hun invloed aan te wenden om dergelijke inmenging te stoppen. In de praktijk betekent dit een oproep aan Servië en Kroatië om de eventuele interventie van reguliere en particuliere eenheden te beëindigen.

Servië

Naar verwachting zal vandaag de proclamatie plaatsvinden van het nieuwe Joegoslavische staatsverband, waarvan vooralsnog alleen Servië en Montenegro deel uitmaken, maar dat zal worden gepresenteerd als de rechtsopvolger van de oude Joegoslavische federatie. Vertegenwoordigers van de EG-landen hebben aangekondigd dat zij deze ceremonie niet zullen bijwonen.

Bij monde van haar leider, Rugova, heeft de door Servië onderdrukte Albanese meerderheid in de voormalige autonome provincie Kosovo benadrukt dat de Albanen geen deel willen uitmaken van het nieuwe staatsverband. Met een beroep op het zelfbeschikkingsrecht eiste Rugova de omvorming van Kosovo tot een onafhankelijke staat. Hij riep op tot de terugtrekking van de JNA uit Kosovo "voor het te laat is". Met deze formulering geeft hij aan dat een hernieuwde uitbarsting van etnisch geweld in Kosovo op korte termijn tot de mogelijkheden behoort.

De leider van de Hongaarse minderheid in Servië, Agoston, heeft in een brief aan de Servische president Milosevic verzocht om een dialoog over de status van deze minderheid. Hij benadrukte dat de Hongaren de binnenlandse tegenstellingen in Servië niet verder wilden compliceren. Hij verwierp echter recente meldingen in de media dat zijn partij onder bevel staat van Boedapest en streeft naar afscheiding van de voormalige autonome provincie Vojvodina, waar de Servische Hongaren zijn geconcentreerd. Ook protesteerde Agoston tegen het feit dat in de Grondwet, die vandaag van kracht wordt, geen bepalingen zijn opgenomen over de rechten van etnische minderheden of over autonomie.

De afgelopen maanden is diverse malen melding gemaakt van een verheviging van de onderdrukking van etnische minderheden in Servië, waaronder de Hongaren. Daarnaast is sprake van een verslechtering van de betrekkingen tussen Servië en Hongarije, dat door de Serviërs wordt beschuldigd van een pro-Kroatische opstelling. Als gevolg daarvan dreigen de Hongaren in Vojvodina tussen twee vuren te geraken. Met zijn uitlatingen wil Agoston benadrukken dat de Hongaren niet dienen te worden beschouwd als een "vijfde kolonne" in Servië en probeert hij tegelijkertijd een verbetering van hun (rechts)positie tot stand te brengen. Daarbij lijkt hij zelfs mogelijkheden te zien voor herinvoering van de autonome status voor Vojvodina. Dit laatste is echter zeer onwaarschijnlijk.

Bij gelegenheid van het orthodoxe Paasfeest heeft de leider van de Servisch-Orthodoxe kerk de politieke leiding van Servië beschuldigd van "misdadigheid" en gesteld dat deze bijdraagt aan het lijden van de Servische bevolking. Gepleit werd voor eenheid onder alle Serviërs. Hoewel de politieke invloed van de kerk in Servië tamelijk gering is, kan deze uitlating bijdragen aan de algemene onvrede onder de Servische bevolking en de pogingen van de oppositie om de publieke opinie te mobiliseren tegen het bewind van Milosevic, nieuwe impulsen geven.

Kroatië

De Kroatische regering heeft de VN-organisatie voor hulp aan vluchtelingen UNHCR verzocht om hulp bij de opvang van vluchtelingen uit Bosnië-Herzegovina. Volgens de regering zou het daarbij nu reeds om 170.000 mensen gaan en zou dit aantal op korte termijn aanzienlijk verder kunnen groeien. Hoewel het genoemde aantal niet bevestigd kan worden en mogelijk te hoog is, brengt de opvang van vluchtelingen uit Bosnië-Herzegovina in Kroatië wel additionele sociaal-economische problemen met zich mee.

Functionarissen van de Servische gebieden in Oost-Slavonië, die zich recentelijk onafhankelijk hebben verklaard, hebben gesteld dat boven hun gebied pamfletten zijn uitgestrooid die de achtergebleven Kroaten oproepen om alle Serviërs uit het gebied te verdrijven. Het is echter eveneens denkbaar dat dergelijke pamfletten door Serviërs geproduceerd zijn om de Kroatische autoriteiten in verlegenheid te brengen. Mogelijk dienen zij als tegenwicht tegenover de beschuldigingen dat Serviërs en de JNA zich op grote schaal schuldig maken aan schendingen van de mensenrechten in door hen veroverde gebieden.

De JNA heeft de afgelopen week melding gemaakt van de verscheping van tanks naar Dubrovnik, het centrum van de Kroatische exclave aan de Adriatische kust. Volgens de JNA vormt dit een schending van het VN-bestand. Bij deze melding werd er nadrukkelijk op gewezen dat Dubrovnik onder controle staat van de Kroatische (para-)militaire organisaties en de milizie van de ultra-nationalistische Rechtvaardigheidspartij, HOS. Met deze mededeling wil de JNA vermoedelijk onderstrepen dat de rivaliteit tussen HOS en de reguliere Kroatische eenheden slechts van tactische aard is en dat zij in de praktijk samenwerken. Daarnaast zal de melding tevens tot doel hebben de geloofwaardigheid te vergroten van de beschuldigingen van interventies door reguliere Kroatische eenheden en HOS in het Bosnische achterland van Dubrovnik, dat door Kroaten wordt gedomineerd.

Conclusie/voorzicht

De gevechten in Bosnië-Herzegovina blijven voortduren. Hoewel de president van de republiek het afgelopen weekeinde besprekingen heeft gevoerd met federale functionarissen, die waarschijnlijk betrekking hadden op de positie van de JNA in de republiek, is het twijfelachtig of hierover op korte termijn concrete

afspraken kunnen worden gemaakt. In dit verband spelen niet alleen de conflicten tussen Serviërs en Moslims een rol, maar ook de voortdurende beschuldigingen van JNA-zijde omtrent Kroatische infiltraties in Bosnië-Herzegovina.

Vandaag zal waarschijnlijk de formele proclamatie plaatsvinden van het nieuwe Joegoslavische staatsverband, dat in feite vooralsnog slechts Servië en Montenegro omvat. Er zijn geen aanwijzingen dat dit op korte termijn zal leiden tot een noemenswaardige verandering in de crisis rond Joegoslavië.

Ondanks de groeiende sociaal-economische spanningen in Servië is het niet aannemelijk dat de Servische autoriteiten bereid zullen zijn op korte termijn in dialoog te treden met de etnische minderheden in die republiek. Daarom moet rekening worden gehouden met een verdere verscherping van de etnische tegenstellingen, zeker in Kosovo.